

גיליון מס' 233 | בהעלתך
תשע"ז שנה חמישית

גליון זה יוצא לע"נ
הגאון האדיר ר' גדליה
ב"ר ראובן השל זצוק"ל גדל
ממעתיקי השמועות
גלב"ע ט"ז סיון תשס"ד
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

השבוע, סיפר לי נכד רבינו שליט"א סיפור מדהים שאירע עמו. נכתוב את הדברים כפי ששמענו מכלי ראשון בעז"ה.

היה זה לפני ימים ספורים, בקופת הצדקה של בני ברק - קופת העיר, החליטו לצאת במגבית צדקה מיוחדת עבור כמה יתומים הנישאים בחודש סיון. כדרכם, הם ביקשו ברכה מיוחדת מאחד מצדיקי הדור, והפעם ביקשו ממרן שליט"א ושאלו איזה ברכה מיוחדת אפשר לומר לתורמים בשמו, בזכות הצדקה שיתנו למגבית זו. מרן שליט"א היה שקוע בלימוד מסכת עירובין, והרים לרגע את הראש ואמר: שהתורמים יזכו שהילדים שלהם ילכו בדרך הנכונה. הנכד שליט"א שאל אם ניתן לפרסם בשמו כהבטחה, מרן שליט"א השיב שאין זו הבטחה אבל אפשר לרשום שזה בודאי שכן יהיה.

עוברות כמה דקות ומרן שליט"א כבר שקוע בלימוד שוב, ואז הוא מרים את העינים ואומר לנכד שלצידו: צריך לתקן את מה שאמרת. אל תרשום שזה בודאי, כי אולי מישהו מהתורמים יעשה עבירה ולא יהיה לו הזכות של הצדקה לצידו. תרשום את הברכה בלי תיבת 'בודאי'!!!

לכשתמצי לומר, זה הזהירות של מרן בכל הנוגע לברכות. שלא תצא תקלה תחת ידו.

איננו עסוקים במסע ההתרמה עבור קופת הצדקה, גם לא עסוקים בשבחים על מרן שליט"א, אך דומה כי ליכא מילתא דלא רמיזא באוריתא. בדיוק בסוף הפרשה נאמר על אהרן ומרים שדיברו אודות משה אחיהם, בודאי לא התכוונו לגנאי חלילה, ומכל מקום היו צריכים להזהר גם בזה, ומכאן הלימוד על כולנו להזהר בכל היוצא מהפה, ומעשה רב מחזק יותר את החשיבות שיש לכל אות ואות שמדברים.

פברכת עבת סוטה

פחק 3166 3166

פשט על הפרשה

"זכרנו את הדגה וגו' את הקישואים וגו'" (יא, ה)

פירש"י המן הי' משתנה לכל המינים חוץ מאלו מפני שקשה למניקות. וקשה א"כ למניקות לא ישתנה ולאחרות ישתנה, [והיינו למ"ד קמא ביומא ע"ה א']. ו"ל דהקב"ה הכניס במן טבע שישתנה לכל הטעמים שיחשבו חוץ מאלו מפני המניקות ואם הי' עושה שלאחרים ישתנה הי' צריך נס חדש לשנות טבע המן ואין ראוי לעשות נס חדש מה שאין מוכרח תדע דאל"כ הי' יכול לעשות נס שירגישו גם המניקות טעמים אלו ולא יזיק להן. ועי"ל שבא ללמדם שא"צ להתאוות לדבר המזיק. (ועמש"כ בפ' בשלח ד"ה הוא הלחם הב').

"שמעו נא דברי" (יב, ו)

ובספרי בקשו ליכנס לתוך דברי המקום אמר להם המקום המתינו לי עד שאחרוש, והוא תמוה מאד שהרי היו מגדולי הנביאים וכלום לא ידעו שהקב"ה יודע מחשבותיהם. והנה בגמ' אמרי' עני ועשיר ורשע באין לדין אומרים לעני למה לא עסקת בתורה א"ל עני הייתי וטרוד במזונותי א"ל כלום טרוד היית יותר מהלל וכעין זה עונין לעשיר ולרשע ע"ש ואמרו בשם הגר"ס זצ"ל דחזינן מכאן שהקב"ה יתן לכל א' להתנצל ולומר כל טענותיו ואח"כ יראה לו שאינם נכונים וזהו כדי שיבין תשובת הקב"ה ולא יהי' לו תרעומת, וגם כאן רצו לומר טענותיהם כדי שיבינו תשובת הקב"ה וידעו לעשות תשובה, וא"ל הקב"ה שמ"מ אין ליכנס לאמצע הדברים רק לשמוע קודם כי אולי אחרי שישמעו לא יהי' להם כבר מה לומר כמו שהי' באמת.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"חכמת הדיבור"

בימים האחרונים הגיע אברך יקר אל מעונו של רבינו עם בנו הקטן כבן ארבע ואמר שיש לו קושי בדיבור וכמעט אינו מדבר ברור, ומבקש עבורו ברכה ועיניה כיצד לנהוג עמו. רבינו בחושי' הבחין כי ההורים לחוצים מאוד, וזה עצמו גורם לילד להתקשות בדיבור ולמעט בו, ואמר לו בחיוך: ער האלט שטארק אין שמירת הדיבור... (כלומר, הוא אחוז כבר בשלב של שמירת הדיבור) ונתן לו ברכה כמה שהכל יסתדר בעז"ה.

והוסיף רבינו כי מובא בספר חסידים סימן קס"ב, שבשעת בריאת האדם נגזר עליו כמה דיבורים ידבר, ומלאכים הולכין עמו וכותבין כל דיבור שידבר ואח"כ צריך ליתן דין וחשבון על כל דיבור ודיבור. וכשגומר לדבר מה שנקצב לו, נפטר מן העולם. ויש בזה לעורר מאוד את כל אחד שיהיה לדבר כמה שיותר בדברי תורה ולא דברים בטלים.

ובאורחות יושר סימן א' מביא רבינו כי מי שנזכרה תמיד רק לדבר אמת נזהר על ידי זה מכל העבירות וכל מה שיוצא מפיו יתקיים שנאמר ותגזר אמר ויקם לך, כי כמו שהוא נזהר לדבר רק אמת כך מן השמים שומרים שכל מה שיאמר יהיה אמת ויתקיים.

ואגב עניני דיבור. נציץ עוד כי בנוגע לשידוכים הוראת רבינו היא כי בחור או בחורה שמתקשים בדיבור אין בזה שום חסרון והשדכן אינו צריך לגלות את זה כי אם יפריע להמשודך הוא כבר יבחין בזה לבדו, ועוד שלארבה אנשים אין זה חסרון שמפריע והכל תלוי לפני הנשיאות הן שיש, כפי שנקבע משמים. והוסיף כי גם משה רבינו היה מתקשה בדיבור כמו שהעידה עליו התורה (שמות ד' י') ובכל זאת הוא זכה להיות מוסר התורה מפי הגבורה וכל ישראל הלכו לאורו.

בעניני רפואה ופיקוח נפש בשבת

שיש בו סכנה, האם צריך "להוריד" הסיכור מן האש ולתיתו פעם שניה, לבטל את המעשה איסור שעשה, או לא.

ת. א"צ. (דולה ומשקה) פעמים משתנה הדין של פיקוח נפש בשבת לפי חזוק בטחון בהש"ת

ש. הנה מעשה שהיה, שחלה רח"ל אחד האברכים ופנה לעסקן שיטפל בו. והביאוהו אצל רופאים ונתברר שנחלה במחלה רח"ל, ולפי דרך הטבע אין מה לעשות.

ופנתה אשתו לאותו עסקן, בבקשה שרצונה להיפגש אצל מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. והגיעו אצל מרן זצוק"ל "ביום שישי", והעסקן פרש לפניו את הענין. ואמר מרן הרב אלישיב שלפי הענין רואה שאין מה לעשות, ונתן את ברכתו.

ופנתה האשה אל מרן הרב אלישיב ואמרה: מבינה אני שבעוד כמה שבועות עומדת אני להיות אלמנה, ובניה קטנים יהיו יתומים, הם יגדלו וישאלו אותי: אמא! האם עשית בשביל אבא כל מה שישלח לעשות?!... האם אוכל לומר "כן, עשיתי כל מה שיכלתי..."

מיד פנה מרן הרב אלישיב לאותו עסקן והורה לו: "תיסע עם החולה מיד לאמריקה!" אמר לו העסקן: רבי, היום יום שישי, אם ניסע מיד - נצטרך לחלל שבת... אמר לו מרן הרב אלישיב שוב: תסע עמו מיד לאמריקה! הם נסעו, וב"ה האברך הבריא. וקשה שמעיקרא מאי סבר מרן זצוק"ל, ולבסוף מאי קסבר, ומדוע בתחילה הגיב שאין מה לעשות, ואילו אח"כ אמר לנסוע גם בשבת! וצ"ע.

ת. (מרן שליט"א הרהר בעניין וענה): הוא הבין רואה שלאשה יש בטחון ואמונה בהקב"ה, שלא לסמוך על הרופאים שאמרו שאין מה לעשות עם החולה, אלא חשבה אולי יחמול ויעזור ה', ויש דרך אחרת.

ומשום כך אף שבדרך הטבע אין מה לעשות - עם אמונה ובטחון אפשר לשנות את הטבע, ומותר לחלל שבת על זה. (דרך שיחה)

האם עדיף בשבת בית חולים קרוב או חרדי ש. יש להסתפק בנוסע לב"ח בשבת, ויש בית חולים קרוב אבל הוא חילוני, ויש בית חולים "חרדי" שרחוק יותר. האם עדיף בית חולים הקרוב, מב"ח חרדי רחוק יותר, וצ"ע.

ת. קרוב עדיף, אבל צריך לשקול כי יש פעמים שיתובי דעתא של חולה ג"כ פיקוח נפש הוא.

החזו"א הורה בעובדה אחת שעדיף רכב גבוה עשיר, שאין תחומין למעלה מעשרה. (דרך שיחה)

נסע לפיקוח נפש ורוצה לנצל לצרכו האישי ש. בעיר "קרית ספר" יש נהג אמבולנס חרדי בשבת קודש, הוא מסיע לב"ב "וחוזר לעיר", [שמה יצטרכוהו שוב למקרה אחר].

פעם אחת הגיע לב"ב, הביא עמו יולדת, והיות והיתה לו בב"ב משפחה שערכו סעודת "שלום זכר", עלה בדעתו שיכנס לרגע לשלום זכר, ואח"כ יסע שוב.

וטען ת"ח אחד שאין זה כהוגן לנצל את הנסיעה בש"ק כדי ליכנס לשלום זכר, מה דעת מרן שליט"א.

ת. אם צריך לחזור מיד, יען וכל רגע יתכן שיצטרכוהו, בודאי עליו לחזור תיכף ומיד, אבל מצד הטענה הנ"ל שמנצל את נסיעתו לשלום זכר - אין בזה שום חסרון. (דרך שיחה)

(שו"ת זה הובא בספר תפארת ההלכה)

לקח תרופה באיסור ונתברר שאינה תרופה בשבילו ש. יש להסתפק בחולה "שלא נפל למשכב", דאסור לו ליטול בשבת, ועבר ונטל תרופה, ואח"כ נתברר לו שאי"ז רפואה לחוליו, האם עבר מיהא איסור דרבנן, או דכיון דאיגלאי מילתא דאי"ז רפואה אף לא עבר איסור.

ת. צריך כפרה. (שיח התורה)

האם יכול לעשות הליכה בשבת לצורך בריאות ש. המ"ב (בס"י ש"א ס"ק ז') כותב בשם הא"ר והלבוש ומקורו ברמב"ם, שאסור ללכת באופן "שמזיע" ע"כ, משום אסור רפואה בשבת.

ויש להסתפק "בהליכה", שמקובל לעשות "לצורך בריאות" (ע"פ עצת הרופאים), האם מותר לעשות בשבת, או לא.

ת. כל האוכלים אוכל אדם לרפואה. (כתבי תלמיד). (ובספר אלא ד' אמות כתב שמרן שליט"א [וכן מרן החזו"א], לא הולכים בשבת את ההליכה שהולכים בחול לצורך רפואה (ששבת נית' למנחה) ע"ש)

לבישת פלטה (של שיניים) בשבת ש. יש להסתפק האם מותר ללבוש "פלטה" ליישור שיניים בשבת, או לא.

ת. כמדומה שהמנהג להקל. (אשיחה)

חילול שבת לצורך פיקוח נפש

חילול שבת בשביל קבלת ברכת צדיק לחולה ורפואה סוגלית ש. יש להסתפק כשיש "חולה מסוכן", האם מותר לחלל שבת לשלוח שם החולה "לצדיק" שיברך ויתפלל עליו שיבריא, או לא.

ת. אסור. (שאלת רב)

חילול שבת ע"פ חלום (ג' פעמים) שיש חשש סכנה ש. מי שחלם ג' פעמים בשבת שיהיה "פיגוע באיזה מקום", האם יודיע בשבת למשטרה, מדין "ספק" פיקוח נפש דוחה שבת, וצ"ע.

ת. דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. (שאלת רב)

שני חולים פיקוח נפש, ולאחד א"צ להצלתו לחלל את השבת

ש. יש להסתפק כשיש "ב' חולים", ויכול להציל רק את "אחד מהם", אולם האחד צריך להצלתו "חילול שבת" והשני לא, האם יש להעדיף להציל את מי שאין בו חילול שבת, או א"צ.

ת. א"צ. (שיח התורה) שתי אחיות (בבית חולים) חרדית וחילונית, למי יקרא לצורך פיקוח נפש

ש. יש להסתפק כשיש בבית חולים "שתי אחיות" שעובדות בבית חולים, אחת "חרדית" ואחת "חילונית", וצריך לקרוא לאחת לצורך פיקוח נפש, למי יקרא לחרדית או למי שירצה, וצ"ע.

ת. יקרא לחרדית. (דולה ומשקה, כת"י)

הניח תבשיל על האש לצורך חולה והבריא או מת ש. יש להסתפק מי שהניח "תבשיל על האש" בשבת לצורך "חולה מסוכן", ובנתיים "הבריא" החולה או "שמות", האם חייב מיד לסלק התבשיל קודם שיתבשל, או אין צריך.

ת. לכאן יש לסלק. (שיח התורה) עוד בענין נתן סיר על האש לצורך חולה והבריא או מת ש. יש להסתפק הנותן בשבת "סיר על האש" לחולה שיש בו סכנה, "והבריא החולה" (א) (מת), האם מחוייב להוריד הסיר מהאש קודם הבישול, או לא.

ת. מסתבר שיש להוריד (ע"י הלכות ס' ר"ג דין ח', אף שיש חלק), (דולה ומשקה) נתן תבשיל על האש ונעשה חולה בשבת ש. יש להסתפק, "הנותן סיר על האש בשבת" (בשוגג או מיד), ואח"כ נזדמן לו "חולה

נטילת תרופה כשיש עכשיו רק מיחוש, ותוך כמה שעות יהיה נפל למשכב

ש. הנה קי"ל (בס"י ש"ח סעי' א') שכשיש לו רק "מיחוש", אסור לקחת תרופה בשבת, מחמת גזירה או "שחיקת סממנין", ובנפל למשכב, או חלה בכל גופו, קי"ל (שם סעי' י"ז) שמותר לקחת תרופה בשבת.

ויש להסתפק, במי שעכשיו יש לו רק "מיחוש", אבל יודע שאם לא יקח תרופה, יהיה בתוך כמה שעות "נפל למשכב", האם מותר כבר מעכשיו לקחת תרופה, כדי למנוע שלא יבוא לידי נפל למשכב, או לא, וצ"ע.

ת. מותר. (שאלת רב)

נטילת תרופה כשיש לו מיחוש בשבת ויהיה לו נפילה למשכב במוצ"ש

ש. שאלה (המשך): יש להסתפק במוצ"ש מרן שליט"א, שאם "בקרוב יפול למשכב", מותר כבר מעכשיו לקחת תרופות, אפי' שיש לו עכשיו רק "מיחוש".

וצ"ע איך הדין באופן שהוא כבר "סמוך ליציאת השבת", וזמן הנפילה למשכב יהיה רק במוצ"ש, האם מותר לו לקחת כבר בשבת תרופות, מחמת הנפילה למשכב שיהיה במוצ"ש, או לא.

ת. צ"ע. (שאלת רב)

יסודו הגדול של מרן שליט"א, שמעשה רפואה בנפל למשכב, צריך שינוי

ש. הנה מרן שליט"א, יסד יסוד גדול בדין "תרופות ורפואה בשבת", שכתב בספרו שונה הלכות (ס' ש"ח ה' כ'), בסוגריים, שגם בחולה "שנפל למשכב", או חולי בכל גופו, שמותר רפואה בשבת "בלי שינוי", זהו רק ברפואה של "אכילה ושתייה" [שאינו א"צ שינוי], אבל ברפואות אחרות של "מעשה רפואה" צריך לעשות "שינוי".

(ומרן שליט"א הביא זאת מהבית מאיר, והוכיח זאת מאובע ראיות גדולות, א. "בהתעמלות" בחולה שצריך שינוי. ב. "באפר מקלה" על מכה (בחלה כל גופו) בכאב שינוי. ג. "בכאב שיניים" ומצטער כל גופו, שמותר עם שינוי. ד. בעשיית "קריסטל" בחולה שאין בו סכנה, שמותר עם שינוי, ע"ש).

וקשה על יסוד מרן שליט"א, שבמ"ב (ס' שכ"ז ס"ק א') כתב, שבנפל למשכב מותר "סיכת שמן", והוא מעשה רפואה, ולא הצריכו לעשות "שינוי", ולדעת מרן שליט"א הרי במעשה רפואה צריך שינוי.

ת. צריך שינוי (ע"י שונה הלכות שם דין כ'). (שאלת רב)

הכנסת פתילות אקמול אם צריך לעשות בשינוי ש. יש להסתפק לדעת מרן שליט"א, "שמעשה רפואה" צריך לעשות בשינוי, איך הדין בהכנסת "פתילות" להורדות חום, באופן של חלה כל גופו ונפל למשכב, האם צריך לעשות שינוי כמו מעשה רפואה, או שדומה לאוכלין ומשקין שא"צ שינוי, וצ"ע.

ת. יתכן שיש לעשות בשינוי. (שם)

זריקת משחה האם יחשב כשינוי לדעת מרן שליט"א ש. יש להסתפק לדעת מרן שליט"א, "שמעשה רפואה" צריך שינוי, איך הדין "בזריקת משחה" בתינוק, האם נחשב שינוי מה שזורק המשחה ולא מורח (מחמת חשש איסור ממרח), ולא צריך עוד שינוי, או שצריך שינוי נוסף, וצ"ע.

ת. יתכן. (שם)

קריאת לגוי כשיש לו ייסורים ש. מעשה באחד שנתפס לו "השריר" ברגל, וסבל ייסורים מאוד, ושלה לקרוא לגוי שבת, והגיע הגוי "ברכב", ונתן לו תרופה להרגעת כאבים, האם יפה עשה או לא.

ת. יפה עשה. (דולה ומשקה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק